

Шейко І.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики та
управління економічною безпекою Харківського
національного університету радіоелектроніки*

Петрова Р.В.

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики та
управління економічною безпекою Харківського
національного університету радіоелектроніки*

ОЦІНКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Анотація. В роботі розглянуті науково-методичні підходи до оцінки рівня глобалізації. Наведені основні підходи до визначення терміну «глобалізація», а також методи оцінки її рівня на основі рейтингів. Описаний склад показників індексу глобалізації КОФ, проаналізована зміна позиції України у цьому рейтингу. Систематизовані основні загрози та можливості подальшого розвитку глобалізаційних процесів в Україні

Ключові слова: глобалізація, економічна глобалізація, соціальна глобалізація, індекс глобалізації КОФ, міграція, міжнародна торгівля

ASSESSMENT OF THE CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF GLOBALIZATION PROCESSES IN UKRAINE

Abstract. The paper considers scientific and methodological approaches to assessing the level of globalization. The main approaches to the definition of the term "globalization" were described, as well as methods for assessing its level based on ratings. The composition of the indexes of the globalization index KOF was described, the position of Ukraine in this rating was analyzed. The main threats and

opportunities of the further development of globalization processes in Ukraine were systematized.

Key words: globalization, economic globalization, social globalization, KOF globalization index, migration, international trade

ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ

Аннотация. В работе рассмотрены научно-методические подходы к оценке уровня глобализации. Приведены основные подходы к определению термина «глобализация», а также методы оценки ее уровня на основе рейтингов. Описанный состав показателей индекса глобализации КОФ, проанализирована изменение позиции Украины в этом рейтинге. Систематизированы основные угрозы и возможности дальнейшего развития глобализационных процессов в Украине

Ключевые слова: глобализация, экономическая глобализация, социальная глобализация, индекс глобализации КОФ, миграция, международная торговля

Постановка проблеми. Процеси глобалізації – все більшої взаємозалежності громадян і держав у сучасному світі, стали викликом для більшості національних держав, незважаючи на їх просторове розміщення чи рівень політичного, економічного і культурного розвитку. Глобалізація є одночасно тим явищем, що вже сформувався, і процесом, який ще продовжується. Глобалізація – самоорганізуючий, об'єктивний процес, він рано чи пізно охоплює всі країни. У результаті глобалізації склався світовий ринок результатів та факторів виробництва: товарів у формі матеріального продукту та послуг, капіталів, робочої сили та знань[10]. Глобальна інтеграція несе значні блага: переваги міжнародного поділу праці, ефекти масштабу та швидке розповсюдження нововведень у різних країнах. Їй притаманні також «плюси» зовнішньоекономічного характеру, такі як свобода вибору, що

обумовлена міжнародним рухом товарів, капіталу та робочої сили, свобода мислення, що тісно пов'язана з міжнародним рухом ідей [9]. Але зростаючий добробут та інтеграція окремих країн можуть навіть збільшити політичну нестабільність, оскільки ведуть до значної економічної залежності інших країн, що породжує відчуття небезпеки. Критики глобалізації часто пов'язують глобалізацію з розповсюдженням бідності. Також вони впевнені, що глобалізація руйнує самобутність культури та погіршує стан навколишнього середовища [11].

Розвиток української економіки відбувається в умовах глобалізації, що спричинило появу нових викликів (розвиток технологій шостого технологічного процесу, загострення екологічних та соціальних проблем, зміни у міжнародному руху капіталу), що потребує пошуку сучасних ефективних способів вирішення нових проблем на основі стратегій розвитку країни [17].

Питанням глобальних викликів, визначенню ролі і місця України в глобалізаційному світі останнім часом присвячується зростаюча кількість наукових публікацій. Дослідженню зазначеної проблематики присвятили свої праці такі українські та іноземні вчені, як В. Базилевич, З. Бжезінський, А. Гальчинський, Н. Гражевська, Б. Губський, В. Іноземцев, Е. Кочетов, І. Кириленко, Д. Лук'яненко, А. Неклесса, В. Новицький, Ю. Пахомов, М. Портер, Р. Робертсон, В. Сіденко, С. Соколенко, Дж. Сорос, Дж. Стігліц, А. Філіпенко, А. Чухно та ін.. Втім, ґрунтовних досліджень щодо можливостей та загроз глобалізаційних процесів для України недостатньо. Також у вітчизняній літературі слабо представлений аналіз інструментарію для кількісної оцінки інтенсивності глобалізаційних процесів. Ці фактори й обумовили вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Є чималі розходження у термінах глобалізації. Так, у 2000 р. відомий дослідник глобалізації Ян Шолте узагальнив трактування глобалізації та виокремив п'ять найбільш ключових її визначень [16]: 1) глобалізація у якості інтернаціоналізації, тобто у поглибленні міжнаціональних соціальних та

економічних відносин і поступовому переході до такого типу відносин у суспільстві, де найбільший пріоритет мають глобальні інтереси; 2) глобалізація виступає як лібералізація – торгівлі, економічних відносин, спілкування; 3) поширення знань та досвіду через світові інформаційні системи; 4) глобалізація як процес модернізації суспільства шляхом самовизначення нації та формування національної ідентичності; 5) як механізм створення єдиного суспільного простору, що немає територіальних обмежень та визначеності.

Швейцарський Економічний Інститут (KOF), розробник індексу глобалізації, визначає її як процес створення взаємозв'язків між суб'єктами, що належать до різних стран та континентів, що виражені у різноманітні потоки товарів, людей, інформації, ідей, капіталу. Глобалізація - це процес, який руйнує національні кордони, об'єднує економіки, культури, технології та управління, і виробляє складні взаємовідносини та взаємозалежність між країнами [13, 15]. Бочан та Михасюк розглядають глобалізацію як «... зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, злиття національних ринків у єдиний світовий ринок ...» [1, с. 23].

У економічній енциклопедії глобалізація розглядається як «...категорія, яка відображає процес обміну товарами, послугами капіталом та робочою силою що виходить за межі державних кордонів...» [3]. На думку експертів Міжнародного валютного фонду (МВФ), глобалізація визначається як зростаючий ступінь інтеграції країн у всьому світі, вона обумовлена, насамперед, торговельними й фінансовими потоками, а також рухом робочої сили й технологій через міжнародні кордони [18].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз існуючого інструментарію для оцінки рівня глобалізації, оцінка перспектив поліпшення рівня глобалізації в Україні з позиції рейтингів глобалізації а також систематизація основних загроз та можливостей подальшого розвитку глобалізаційних процесів в Україні.

Результати дослідження. З початку XXI ст. дослідники активно досліджують наявні та розробляють нові синтетичні індекси глобалізації,

намагаючись охопити цей багатогранний процес з різних аспектів та всебічно кількісно його оцінити.

Для оцінки рівня глобалізації використовуються існуючі рейтинги, кожен з яких базується на власній системі показників. Найбільшого поширення та широкого застосування набули такі індекси як індекс Швейцарського Економічного Інституту (KOF) [15], Маасрихтський індекс глобалізації (MGI) [12], новий індекс глобалізації (NGI) [19]. Першою спробою оцінити рівень глобалізації став рейтинг А.Т. Кірні та журналу «Foreign Policy» [14]. Він оцінював за даними 2002-2007 р. для 62 країн світу індекс, що враховував політичну та економічну інтеграцію, особисті комунікації, технологічні переваги країн. Особливістю рейтинга стало те, що при оцінці використовувалися еталонні значення, з якими порівнювалися національні показники. Маасрихтський індекс глобалізації (MGI) [12] базується на розрахунку за 11-ма показниками, що характеризують рівень політичної, економічної, соціальної/культурної, технологічної, екологічної глобалізації. Проте рейтинг складався тільки для трьох років – 2000, 2008, 2012 р.

На даний момент найбільш розповсюдженим та більш цитованим є індекс KOF, що охоплює період 1970 по 2015 рр., з розрахунком 42 параметрів для 209 країн світу (версія 2018 р). Система кількісного вимірювання ступеня розвитку глобалізаційних процесів KOF, яка охоплює економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації, була розроблена у 2002 р. швейцарським Інститутом дослідження бізнесу і на сьогодні стала однією з найавторитетніших у світі [13, 15]. Індекс глобалізації KOF визначає економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації. Економічна глобалізація відображає потоки товарів, послуг, капіталу та інформації, що супроводжує такий обмін. В економічній глобалізації виділяють окремо торговельну та фінансову складову. Соціальна глобалізація (інформаційна, культурна та міжособистісна складові) містить поширення думок, інформації, ідей, вражень. Політична глобалізація характеризується поширенням політики уряду на інші країни, створенням наднаціональних органів влади. Розрахунок індексу глобалізації (KOF)

Швейцарський Економічний Інститут проводить останні сорок років. Він є найбільш поширеним та цитованим серед усіх індексів глобалізації. Розрахунок проводиться для 200 країн за період з 1970 по 2015 р.

Крім поділу на економічну, соціальну та політичну складові, також існує поділ на показники-дії (де-факто) та показники-політики (де-юре). Таким чином, дії характеризують інтенсивність фактичних потоків, що символізують глобалізацію (експорт/імпорт, міжнародні інвестиції, міграція та туризм, обмін інформацією) то показники-політики оцінюють працездатність інструментів та механізмів глобалізації: законодавство, оподаткування доходу від експорту/імпорту, торговельні обмеження, тощо. Структура індексу глобалізації КОФ за окремими складовими наведена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Структура індексу глобалізації [13]

Індекс глобалізації, де-факто	Вага	Індекс глобалізації, де-юре	Вага
1	2	3	4
<i>Індекс економічної глобалізації, де-факто</i>	33,3	<i>Індекс економічної глобалізації, де-факто</i>	33,3
Торгівельна глобалізація	50,0	Торгівельна глобалізація	50,0
– торгівля товарами	40,9	– торгівельне регулювання (обмеження, бар'єри)	32,5
– торгівля послугами	45,0	– торговельні податки	34,5
– диверсифікація торгових партнерів	14,1	– тарифи	33,0
Фінансова глобалізація	50,0	Фінансова глобалізація	50,0
–прямі іноземні інвестиції	27,5	– інвестиційне обмеження	21,7
– портфельні інвестиції	13,3		
– зовнішній борг	27,2	– фінансова відкритість (коефіцієнт Чінн-Іто за методикою МВФ)	39,1
– зовнішні резерви	2,4		
– виплати з міжнародних доходів	29,6	– фінансова відкритість (коефіцієнт Яана-Ванга)	39,2
<i>Індекс соціальної глобалізації, де-факто</i>	33,0	<i>Індекс соціальної глобалізації, де-юре</i>	33,3
Міжособистісна глобалізація	33,3	Міжособистісна глобалізація	33,3
Міжнародний голосовий трафік	22,9	Кількість власників стаціонарних та мобільних телефонів	38,2
Грошові перекази	27,6	Кількість країн, що можна відвідати без віз	31,2
Міжнародний туризм	28,1	Кількість міжнародних аеропортів	30,6
Міграція	21,4		
Інформаційна глобалізація	33,3	Інформаційна глобалізація	33,3
Патентні заявки, подані нерезидентами	35,1	Частка домогосподарств, що мають телевізор	25,2

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Іноземні студенти	31.2	Частка користувачів Інтернету	31,9
Високотехнологій експорт	33.7	Свобода преси	13,2
		Міжнародний Інтернет-трафік	29,7
Культурна глобалізація	33.3	Культурна глобалізація	33,3
Експорт та імпорт товарів культури за визначенням UNESCO	22.6	Гендерний паритет	31,1
Заявки на товарні знаки, подані нерезидентами	13.3	Витрати країни на освіту (на 1 людину)	30,9
Експорт та імпорт товарів/послуг особистого вжитку (personal services)	25.6	Громадянські свободи	38,0
Кількість ресторанів McDonald's	23,2		
Кількість магазинів ІКЕА	15,3		
<i>Індекс політичної глобалізації, де-факто</i>	33,3	<i>Індекс політичної глобалізації, де-юре</i>	33,3
Кількість посольств, розташованих у країні	35,7	Кількість міжнародних організацій, у яких країна є членом	37,0
Кількість громадян країни, що приймають участь у миротворчих місіях ООН	27,3	Кількість міжнародних договорів на вищому рівні	33,0
Кількість міжнародних неурядових організацій, що діють у країні	37,0	Кількість партнерів країни з двосторонніми інвестиційними договорами.	30,0

Таким чином, загальний індекс глобалізації країни базується на розрахунку 42 індексів. Крім того, розраховується окремо показник де-юре та окремо де-факто. Розраховується індекс глобалізації КОФ щорічно, починаючи з 1970 р. Останні спостереження відносяться до 2015 р. Моніторинг проводиться за 209 країнами світу на основі даних таких міжнародних організацій, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, UNESCO, та ряд інших. Звісно, для деяких країн неможливо отримати початкові дані, і тому для подолання пропусків у датах використовується метод лінійної інтерполяції.

У таблиці 1 окрім структури складових індексу глобалізації також наведені вагові коефіцієнти окремих параметрів. Вагові коефіцієнти окремих параметрів можуть змінюватися, проте ваги суб-індексів та окремих складових

залишаються незмінними – ваги усіх трьох складових у загальному індексі однакові [13].

Рівень глобалізації трохи зменшився в 2015 році. Лідерами загального індексу глобалізації стали Бельгія, Нідерланди, Швейцарія. Лідери економічної глобалізації – Сінгапур, Гонконг та Нідерланди; соціальної – Норвегія, Люксембург та Швейцарія. Рейтинг політичної глобалізації очолюють Італія, Франція та Германія [15].

Позиція України та деяких аналізованих країн у поточному рейтингу (на основі даних 2015 р. [15]) з розбиттям на загальний індекс, індекс де-факто та індекс де-юре представлена у таблиці 1.

Таблиця 2 – Позиції аналізованих країн у загальному рейтингу рівня глобалізації за 2015 р. (побудовано авторами на основі даних [15])

Країна	Загальний індекс глобалізації		Індекс глобалізації де-факто		Індекс глобалізації де-юре	
	Позиція у рейтингу	балл	Позиція у рейтингу	балл	Позиція у рейтингу	балл
Україна	49	70,6	30	75,08	88	66,13
Польща	31	78,72	38	73,55	25	83,89
Словатчина	21	80,74	27	75,83	19	85,66
Россія	56	69,06	45	70,98	81	67,14
Білорусь	70	65,0	62	63,09	77	67,33

Щодо позиції України за окремими складовими індексу глобалізації, то економічна глобалізація вивела країну тільки на 89 місце у світі. Проте за показником де-факто економічної глобалізації Україна займає 26-те місце, випереджаючи Германію, Польщу, Чехію, Словатчину та Литву. Проте за показником де-юре країна опинилася лише на 120 місці, що і визначило низький рейтинг. Таким чином, відсутність механізмів сприяння економічній глобалізації на законодавчому, інституціональному рівнях створює перешкоди для реальних економічних процесів глобалізації, що мають відображення у обсягах міжнародної торгівлі, інвестуванні, тощо.

За рівнем соціальної глобалізації Україна опинилася на 97-му місці у світі (показник де-факто – 78-ма позиція, де-юре – 102 місце у рейтингу) [15]. Тут

відсутність механізмів сприяння інформаційної, міжособистісної та культурної глобалізації (глобалізація де-юре), разом із низьким рівнем реальних процесів глобалізації у суспільстві (комунікації, ділове спілкування та ділові зв'язки, міжнародний туризм та міграція) перешкоджають зростанню глобалізаційних процесів у соціальній сфері країни. Щодо політичної глобалізації, то Україна займає 30-ту позицію у світі (37-ме місце де-факто та 25 позиція де-юре).

На рисунку 1 наведена динаміка індексу глобалізації для України та деяких сусідніх країн.

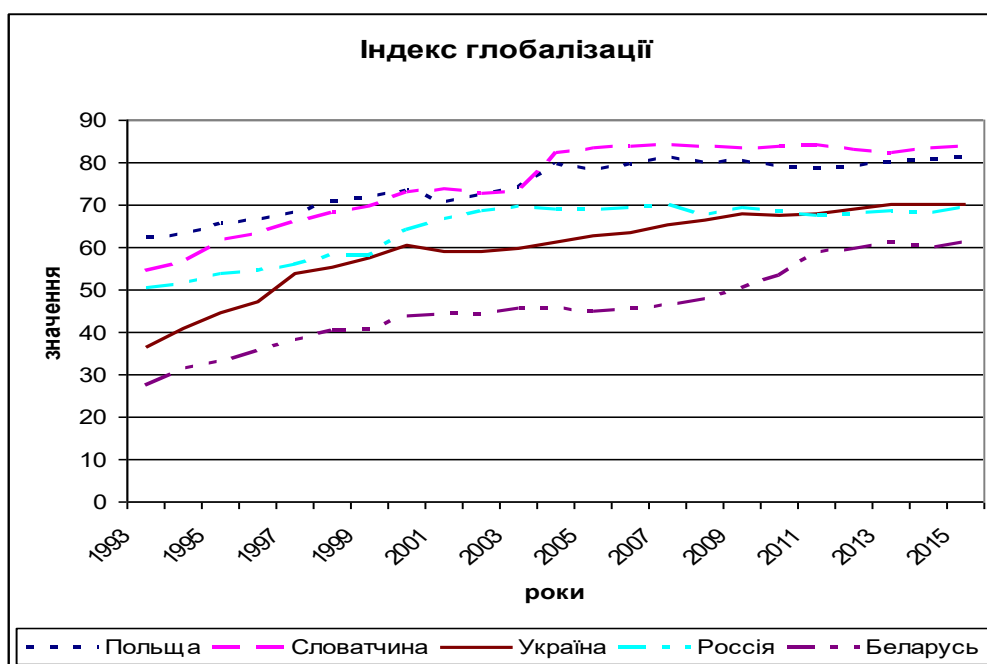

Рисунок 1. Динаміка індексу глобалізації для України та деяких сусідніх країн
((побудовано авторами на основі даних [15])

Так, згідно з даними, Україна істотно поліпшила позицію у рейтингу глобалізації за аналізований період, збільшивши загальний бал майже удвічі. Паралельно Україні такими ж темпами їде Білорусь. Проте решта аналізованих країн за останні 10 років дещо знизили темпи глобалізації. Так, Польща, Словаччина та Росія майже не змінили рівень індексу глобалізації, проте якщо у Польщі та Словаччині досягнутий рівень і так високий, що дозволяє країнам входити до 30-ти кращих за рейтингом глобалізації, то для Росії характерна тенденція до ізоляції, до зменшення глобалізаційних процесів.

Динаміка зміни загального індексу глобалізації України та середньосвітового, середньоєвропейського рівня наведена на рисунку 2.

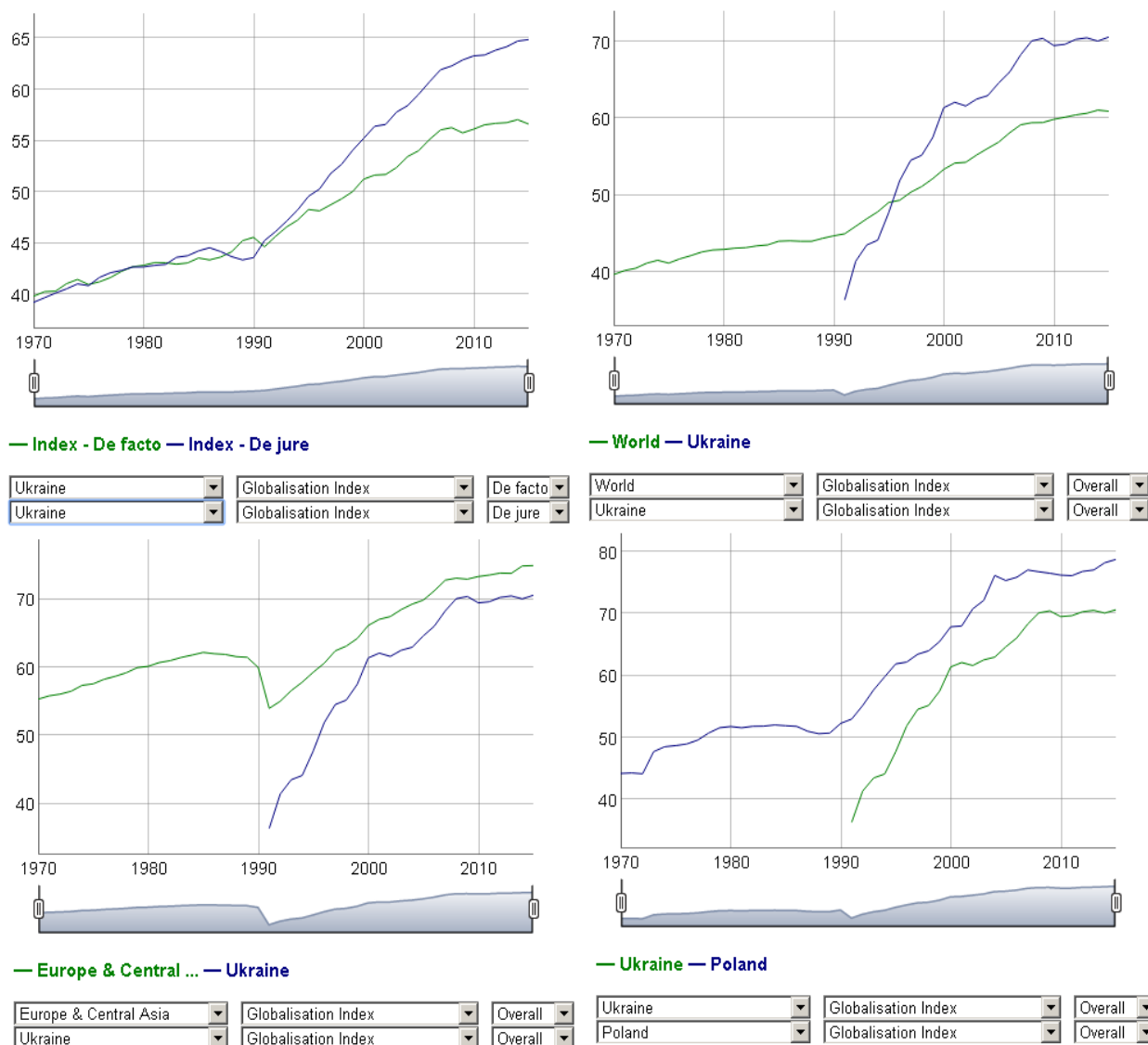

Рисунок 2. Динаміка зміни загального індексу глобалізації України та аналізованих країн (побудовано автором на основі даних [15])

Якщо аналізувати динаміку індексу глобалізації України (рисунок 2) помітно, що показники де-юре переважають показники де-факто – законодавчий, інституційний механізм сприяння глобалізації створений, проти реально в процесах економічного, соціального та політичного характеру не задіяний. Проте індекс глобалізації України переважає середньо світовий рівень. Але якщо порівнювати з країнами Європи та Центральної Азії, то тут індекс

України дещо поступається середньоєвропейському, проте тенденція розвитку дає надію сподіватися, що в перспективі рівень глобалізації країни дожене його. Якщо ж порівнювати індекс глобалізації України та Польщі (що розташувалася на 31-ій позиції у рейтингу), то динаміка зміни індексу глобалізації двох країн схожа – графіки йдуть майже паралельно, проте показники Польщі дещо кращі, що і має вираження у більшому загальному балі.

На основі не тільки структури індексу глобалізації (табл. 1), а і даних щодо формування окремих показників у розрізі складових нами систематизовані основні фактори, що сприяють та перешкоджають зростанню рейтинга для України.

Так, економічна складова глобалізації оцінює обсяги міжнародної торгівлі товарами та послугами, диверсифікацію країн експортерів/імпортерів, наявність діючих торговельних обмежень, оподаткування доходів від міжнародної торгівлі (все вищезазначене включено до складу торговельної складової економічної глобалізації), обсяги іноземних інвестицій, портфельних інвестицій, золотовалютні резерви країни, обсяг зовнішнього боргу, показники відкритості ринків капіталів (ці показники оцінюються у фінансовій складовій економічної глобалізації). Щодо експорту та імпорту товарів та послуг, при оцінюванні розраховується частка суми експорту та імпорту у ВВП країни [13].

За даними НБУ та Статистичної служби України нами побудований графік динаміки цієї частки окремо по товарам та окремо по послугам (рисунок 3). Згідно з даними НБУ [4] та Державної служби статистики України [2], обсяг експорту у 2017 р. зріс на 18% порівнянно з 2016 р. Основні статті експорту: продовольчі товари (частка у експорті зросла з 13% у 2005 р. до 44% у 2017 р.), продукція металургії (частка, навпаки, зменшилася з 42% у 2005 р. до 25% у 2017 р.). Частка машинобудування зменшилася за аналізований період з 13% до 7%.

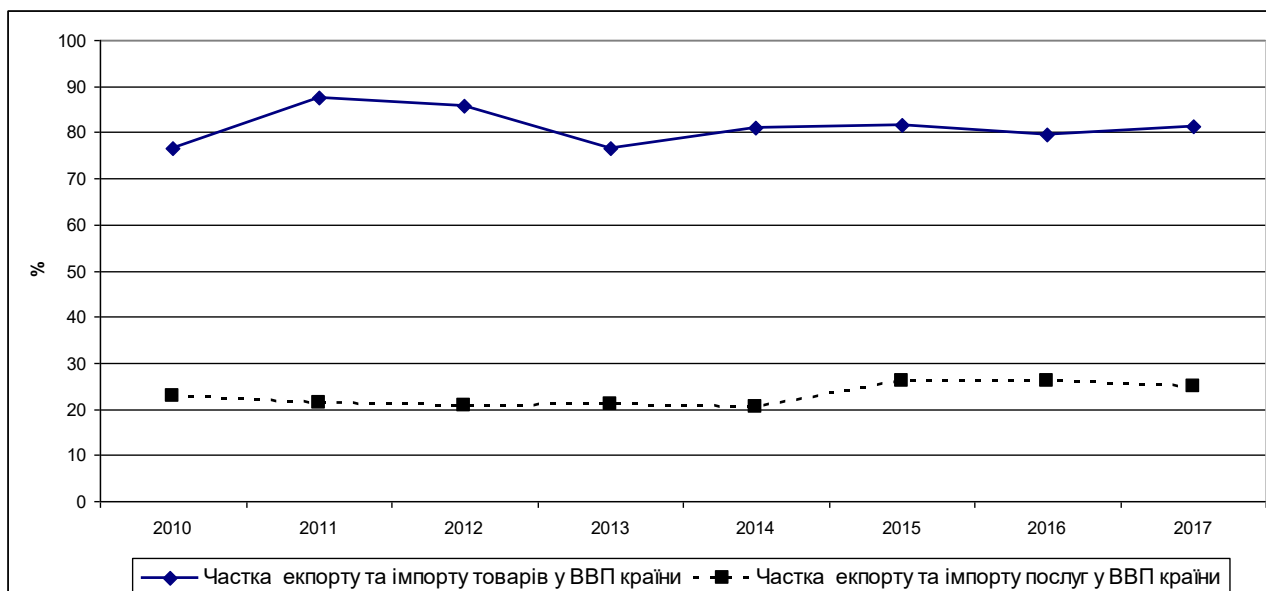

Рисунок 3. Динаміка зміни частки експорту та імпорту товарів та послуг в Україні [2, 4]

Обсяг імпорту за 2017 р. зріс у порівнянні з попереднім роком на 26%. Найбільшу частку у структурі імпорту за 2017 р. мають машини, устаткування та транспортні засоби (30%), мінеральні продукти (25,6%), продукти хімічної промисловості (20,5%).

Серед галузей, найбільш перспективних для подальшого розвитку та збільшення експорту, можна виділити сектор інформаційних технологій. Сальдо доходів від експорту ІТ-послуг неухильно зростає. Згідно зі звітом НБУ, у 2017 році він приніс до держбюджету 2,25 млрд дол. Незважаючи на це, показники України на світовому ринку залишаються більш ніж скромними. За даними звіту аналітичної компанії IDC частка вітчизняної індустрії інформаційних технологій у світі становить 0,35%. У 2016 році наша країна експортувала в інші держави ІТ-послуг на загальну суму 3,2 млрд дол., зайнявши місце між Коста-Рікою і Марокко. При цьому дохід Польщі від аналогічного експорту склав 16,3 млрд дол., а безперечним лідером рейтингу стали США з прибутком 177,8 млрд дол. [7]. Серед проблем розвитку галузі називають низький рівень захисту прав інтелектуальної власності, нерозвинені ринки фінансових і венчурних інвестицій, «витік мізків» за кордон (за два роки

Україну вже покинуло більше 10 тис. фахівців), низькі темпи розвитку технічної освіти, несприятливе втручання держави у вигляді відсутності передбачуваного і послідовного оподаткування і тиск з боку контролюючих органів. В цілому, говорити про добре розвинену ІТ-індустрію в Україні складно, так як у країні добре представлений лише один з її сегментів – аутсорсинг, або віддалена робота на замовлення іноземних компаній [7].

Крім показників зовнішньої торгівлі, у індексі глобалізації задіяні показники частки державного боргу у ВВП країни, частки прямих іноземних та портфельних інвестицій у ВВП країни, які задіяні при розрахунку фінансової глобалізації де-факто [13]. Згідно даним НБУ та Державної служби статистики [2, 4], розмір державного боргу має тенденцію до зменшення, починаючи з 2014 р. Проте у 2017 р. показник дещо зріс у порівнянні з попереднім роком. Максимум прямих іноземних інвестицій країна отримала у 2013 році, потім – різке падіння із стабілізацією на рівні 40 млрд. долл. США протягом 2015-2017 рр. Резервні активи досягли мінімуму у 2015 р. (5 млрд. дол.), з того часу спостерігається тенденція до зростання показника: на початок 2018 р. обсяг резервних активів становив 20 млрд. дол., що значно менше максимуму, досягнутому у 2011 р. (35 млрд. дол. США), проте на те є об'єктивні обставини.

Таким чином, розвиток показників економічної та фінансової сфери дозволяє сподіватися на зміцнення позицій в рейтингу глобалізації.

Щодо інших складових глобалізації – соціальної та політичної, то на основі аналізу структури показників, що входять до їх складу (таблиця 1), то Україна має усі підстави сподіватися на збільшення індексу глобалізації по цим складовим. За рахунок збільшення потоку трудових мігрантів, збільшення грошових трансферів, збільшення числа іноземних туристів в Україні та українських туристів за кордоном може бути збільшена міжособистісна глобалізація (показник де-факто). Щодо міграції, то Україна є країною прийому емігрантів і водночас країною, що зумовлює імміграцію. Сьогодні Україна більше експортує робочих рук, ніж товарів. Частка трудових мігрантів з України у відсотковому відношенні до кількості населення – найвища серед

інших країн [5]. За три роки з 2013 по 2016 кількість економічно активного населення віком від 15 до 70 років в Україні скоротилася з майже 21 млн до 18 млн. За цей же період чисельність штатних працівників зменшилася на 2 млн, а самозайнятих – на 2,5 млн. За експертними оцінками, сьогодні за кордоном працюють до 5 млн українців. Найбільше працювати за кордон від'їжджають до Польщі, Чехії та Угорщини [2].

Зростання чисельності трудових мігрантів викликає збільшення обсягу грошових трансферів до України. Так, протягом 2015-2017 рр. обсяг грошових переказів тільки з Республіки Польща до України збільшився більш ніж удвічі, а з Росії – зменшився на третину, і тепер Польща займає перше місце за обсягом грошових переказів в Україну [4].

Україна має значний туристичний потенціал, однак, туризм потребує наявності належного середовища – інфраструктури, сфери послуг, а також витрат на рекламу окремих об'єктів і здійснення державного брендингу загалом. [8]

Найбільшими перевагами глобалізації користуються країни, що мають більш конкурентну економічну структуру, внаслідок чого більша частина загальносвітового доходу в процесі перерозподілу залишається у них. При цьому дане явище має тенденцію до нарощування темпів, що збільшує економічну диференціацію національних економік в умовах глобалізації. [6] Отже, посилення світових глобалізаційних та інтеграційних процесів актуалізує питання вибору місця й ролі національної економіки та її складових у світовій економічній системі. А тому виникає проблема вибору щодо використання переваг глобалізації та протидії її загрозам внаслідок недорозвиненості інститутів.

Висновки.

Процеси глобалізації проходять в Україні повним ходом. Зростання обсягів міжнародної торгівлі, переорієнтація торгівлі на нових партнерів, збільшення міграції та відповідно трансфертів, зростання туристичного потоку в Україну та міжнародного туризму українців свідчить про активізацію процесів інтернаціоналізації.

Проте нова якість глобалізації полягає не тільки в тому, що підвищується рівень взаємозалежності держав. Фактично послаблюється внутрішній суверенітет держав. Глобалізація обмежує можливості урядів окремих країн самостійно розв'язувати проблеми, які стосуються їх національних територій.

Таким чином, Україна може сподіватися зайняти належне місце у світових інтеграційних процесах, отримавши при цьому суттєві переваги, а саме: використання новітніх досягнень науково-технічного прогресу, участь у світовому розподілі праці на основі аналізу власних можливостей та створення сприятливого правового та інфраструктурного середовища; збільшення туристичного потоку; збільшення обсягів прямого та портфельного іноземного інвестування. Проте для отримання таких результатів перш за все необхідне формування національної господарської багаторівневої моделі, в якій кожна складова посилюватиме свій вплив на загальний позитивний ефект від активізації інтеграційних процесів. Реалії глобалізації змушують кожную державу чітко визначитись із своїм геополітичним вибором. Особливо це стосується України, яка за своїм європейським корінням є суто європейською державою.

Список використаних джерел:

1. Бочан І.О, Міхасюк І.Р. Глобальна економіка: підручник. Київ: Знання, 2007, 403 с.
2. Державна служба статистики України. Статистична інформація. [Електроний ресурс] URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. , 864 с
4. Зовнішня торгівля України. Статистика. [Електроний ресурс] URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446
5. Кіпень В. П. Міграційний потенціал України/ В.П.Кіпень, М.В.Авксентьєв. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. – 112 с.

6. Кирилов Ю.Є. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік // Ефективна економіка. – 2016. – №12. – С. 24-42
7. Україна на світовому IT- ринку:10 найцікавіших фактів [Електронний ресурс] URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajina-na-svitovomu-rinku-it-top-10-najtsikavishih-faktiv-infografika-2353974.html>
8. Україна у глобалізаційних процесах: перспективи та виклики // Національна академія наук України (<http://goo.gl/Gt3RlB>). – 2015. – 25.05)
9. Червінський А. Глобалізація: Україна залишається напів- відкритою і напівпрозорою / А. Червінський, М. Шутиш // Україна Business. – 2014. – № 16. – С. 4 – 5
10. Andersen T. Measuring Globalization / T. Andersen, T. Herbertsson // Institute for the Study of Labor Discussion Paper. – July 2013. – № 1214. – P. 8 – 10.
11. Frankel, J. (2013). The Environment and Globalization. Cambridge: MA. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.33886/w10095>
12. Globalisation Continues: The Maastricht Globalisation Index Revisited and Updated / L. Figge P. Martens. – 2014. – № 11. – Globalizations. – URL: [http://pimmartens.info/wp-content/uploads/2013/05/Figge\)and\)Martens_2014_Globalisation\)continues.pdf](http://pimmartens.info/wp-content/uploads/2013/05/Figge)and)Martens_2014_Globalisation)continues.pdf)
13. Gygli, S., Haelg F. Sturm J. ((2018): The KOF Globalisation Index – Revisited, KOF Working Paper, No. 439.
14. A.T. Kearney / Foreign Policy 2007. Globalization Index. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace
- 15.. KOF Index of Globalization [Електронний ресурс]. – URL: <http://globalization.kof.ethz.ch>
16. Scholte J. A. Globalization. A critical introduction / J. A. Scholte. – London: Palgrave, 2000. – 361 p.
17. Sokolova L. V. Scientific and Methodical Support for Enterprise's Competitiveness Increase under Conditions of Marketing Orientation / L. V. Sokolova, G. M. Veriasova, O. Y. Sokolov / Slovak international scientific journal, Bratislava, Slovakia. – № 16 (2018). – VOL. 1. – С. 15-17.

18. The potential and the dangers of globalization. IMF Issues Brief on 12.04.2000, [Электроний ресурс], URL: <http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/rus/041200r.htm>.

19. Vujakovic P. How to measure globalisation? A new globalisation index (NGI) [Электроний ресурс] / P. Vujakovic. – 2010. – № 46. – FIW Working Paper. –URL: <http://www.fiw.ac.at/fileadmin/>